

Intervju: Miroslav Lajčák, visoki predstavnik u BiH / Specijalni predstavnik EU : “Natjecanjem entiteta i zapoostavljanjem države ne možete daleko stići”

U opširnom intervjuu za Sarajevo-x.com Miroslav Lajčák govori o tome da nije najvažniji datum potpisivanja SSP-a nego njegova provedba. Odlučan je da ne učestvuje u dnevno-političkim igrama i medijskim ratovima, jer dok političari raspravljaju o nevažnim stvarima, građanima život prolazi u bijedi. Država na prvom mjestu pa onda entiteti, poručuje Lajčák.

Razgovarao: Asim Bešlija

Sarajevo-x.com: Gospodine Lajčák, ovaj intervju, Vaše riječi, poruke, čitat će, pored bh. vjerovatno veliki broj posjetilaca koji dolazi iz zemalja širom svijeta, bosanskohercegovačke dijasporu. Ako biste njima, iz Vaše perspektive, opisivali današnju BiH i ono što se dešava u njoj, šta biste im rekli?

Miroslav Lajčák: Najvažnije je u ovom trenutku da je BiH pred potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

To je istorijski korak za BiH. Ovo je prvi ugovor između BiH i EU. To je novi nivo suradnje i postavlja put za eventualno članstvo u Evropskoj uniji. Svaka zemlja koja je krenula tim putem je išla ka napretku i prosperitetu.

Nema sumnje da će tako biti i sa BiH, a samo od vas, to jest od vaših izabраниh predstavnika/političara zavisi hoće li to ići brzo ili će se bespotrebno gubiti još više vremena. Vrijeme je luksuz koji si političke elite BiH ne mogu priuštiti, jer građani nemaju vremena dalje čekati da život prolazi pored njih i njihove djece dok oni vode efemerne političke rasprave koje često nemaju veze niti sa europskim integracijama niti sa povećanjem životnog standarda.

Vrhunski paradoks je činjenica što je EU čekala tri godine da bosanskohercegovački političari postignu dogovor oko reforme policije, a sada od istih političara slušamo jadikovanje da je jako veliki problem jer se SSP ne potpisuje istog trenutka, nego treba nekoliko nedjelja da se sporazum prevede na 22 službena jezika EU i tri službena jezika BiH. Ja se samo nadam da će se sa istim nestrpljenjem krenuti u punu provedbu ovog sporazuma.

Dakle, izgubljeno vrijeme i tempo rada su jedan od problema današnje BiH. Još nisam čuo od političara kakav je plan rada nakon potpisivanja SSP-a. Što učiniti da u sljedeću fazu integracija uđemo spremniji i završimo je čim prije? Ne vidim tu vrstu diskusije, a to je ono što nam je sada najviše realno potrebno.

Sarajevo-x.com: No, sve što se dešava u BiH u posljednje vrijeme, moglo bi se opisati kao 'ide, ide pa stane', pa onda se nađe neki konsenzus, pa opet neki izmišljeni konflikti na političkoj sceni, pa se onda oko važnih stvari za dan ili dva postigne dogovor. Sve što se dešava među vladajućim partijama čini se kao čista manipulacija javnošću. Vama?

Miroslav Lajčák: Slažem se. Potencijal za kompromis postoji, on se i postigne, ali se vrlo brzo sve uništava kroz međusobne medijske ratove i političke igre. Razumijem da neke plaši EU, jer je to uređen sistem u kome je jako sužen prostor za manipulacije. EU politika je konkretna i praktična politika koja se bazira na dogovoru i kompromisu.

Mogu shvatiti da neke EU, kao takva, plaši jer ne znaju da se bave projektima, stvaraju nove vrijednosti i brinu za prosperitet. Ono što znaju je igranje emocijama i strahovima. U europskoj politici tako nešto postoji, ali samo u velikoj manjini, za razliku od BiH gdje je to ključni sastojak politike. Lakše je plašiti nekoga onim drugim i braniti ga od istog tog nego se baviti ekonomijom i konkretnim pitanjima od kojih se živi. Možda je tako lakše političarima, ali građanima sigurno nije.

Sarajevo-x.com: Posljednji konsenzusi, posebno ovaj oko izmjene Izbornog zakona vezano za Srebrenicu, pokazuju da je istinski konsenzus moguć i to vrlo brzo. Šta se Vama čini kao najveći problem na ovim počecima puta ka agresivnijoj evropeizaciji ove zemlje i napretku?

Miroslav Lajčák: Glavna prepreka je da političari ne osjećaju pritisak građana i nevladinog sektora. Duboko sam uvjeren da je jedini pravi korektiv ovoj, ili bilo kojoj drugoj politici, bilo gdje u svijetu, građanski pritisak. Političari se moraju osjećati odgovornim građanima pitajući se da li smo i koliko proveli od obećanog i hoće li nam to biti dovoljno za novi mandat. Sve dok to nije tako, dok politika građane, zbog pasivnosti samog javnog mnjenja, doživljava kao isključivo glasačku mašinu, a ne i kao gazdu i korektiv, neće biti puno bolje.

Ovaj posao za građane BiH i nevladin sektor se ne može završiti nikakvim nametnutim rješenjima ili odlukama visokog predstavnika ili bilo koga drugoga. To je proces koji, ako

hoćemo da ima održiv uspjeh, mora biti potpuno domaći. Mi to možemo pomoći, ali sve dalje od toga je kontraproduktivno za samu ideju jačanja domaće svijesti političke odgovornosti prema građanima.

Sarajevo-x.com: Zbog čega Vi niste agresivniji kada je djelovanje u pitanju? Vi reagirate ponekad, vrlo tiho, odmjereno, a u javnosti se stiče utisak da i nije važno ono što Vi radite, Vaše odluke i potezi, već samo ono što želi Milorad Dodik. Čuli ste već da su ga prozvali i Vašim šefom?

Miroslav Lajčák: Čuo sam svakakve besmislice. No, paradoks je da ono što neko želi je da ja budem dio medijskih ratova i dnevno-političkih igara, uključujući se u reagiranja, da li verbalno ili putem mjera, na svakojake izjave koje čujemo svaki dan... Nema tog mišljenja koje na jednoj strani neće izazvati osudu, a na drugoj oduševljenje. Mene to ne interesira, mene interesira boljitak BiH i njen napredak prema EU. Svakako da vrlo pažljivo pratimo ko šta priča, ali još pažljivije ko šta radi i da li neko djeluje konkretno protiv BiH. Budite uvjereni da bismo i ja i cijela međunarodna zajednica oštro reagirali na bilo koju pojavu da je ona išta više od dnevno-političke retorike. Prava adresa za ovo nisam ja, nego domaći politički čelnici da odgovore šta misle da će postići takvom politikom neodgovornih, neutemeljenih i često apsurdnih izjava, čija je praktična primjenjivost gotovo nikakva, ali je zato velika primjenjivost isključivo u zavađanju ljudi i trovanju atmosfere u društvenom miljeu BiH. Nema tih bonskih ovlasti koje mogu zauvijek promijeniti niti navike političara niti mišljenja ljudi. Da je to tako, do sada bi svi ti problemi bili riješeni, jer su bonske ovlasti do danas korištene više od 850 puta. Bonske ovlasti su svakako na raspolaganju, imaju svoju ulogu i neću se libiti koristiti ih ako bude realne opasnosti za BiH. Pod realnom opasnošću ne vidim dnevno-političku retoriku, nego nečija djela i akcije. Ovo je proces sazrijevanja društva kao cjeline. Treba pomoći

tom procesu, ali jačanjem javnog mijenja, a ne upotrebom bonskih ovlasti, uz naivno vjerovanje da će se time ljudima izbity iz glave njihovo uvjerenje ili mišljenje. Ovdje se ponovo vraćam na faktor vremena. BiH nema vremena, ali ako želimo dobro ovoj zemlji, proces jačanja javnog mnjenja mora biti istinski domaći uz sazrijevanje javnosti, a ne nikako instant, putem mojih odluka.

Sarajevo-x.com: Je li Milorad Dodik dio problema BiH?

Miroslav Lajčák: Zavisi, kako kada. Nekad jeste dio problema, a nekad je dio rješenja. Nije to baš univerzalno samo za njega. Dobar dio političara je često na jednoj ili drugoj strani.

Sarajevo-x.com: Bilo je pompeznih najava rada Antikorupcionog tima OHR-a, pa je prije neki dan objavljeno i da taj tim radi punom parom i da su u igri poznata imena nad čijim se (ne)djelima vrši istraga. Šta Vi očekujete da će biti od priče sa ovim timom, neki veliki rezultati ili samo još jedno oružje za političko ucjenjivanje uzjogunjenih političkih moćnika?

Miroslav Lajčák: Ispravio bih vas i rekao da je bilo pompeznih najava očekivanja, opet u dnevno-političke svrhe. Ono što sam uspostavio je mali analitički tim koji neće pokretati i voditi istrage, nego podatke, do kojih dođemo, analizirati i predavati domaćim pravosudnim institucijama na ocjenu i daljnju obradu. Da ne bude zabune, OHR analitički tim neće raditi posao pravosuđa BiH niti biti sredstvo za ucjenjivanje političara. Zbog zaštite rada tima ne izlazimo u javnost o detaljima njihovog rada.

Sarajevo-x.com: Gospodine Lajčák, koji je bolji dio BiH: Republika Srpska ili Federacija? Ili nijedan dio još uvijek nije bolji?

Miroslav Lajčák: Da postoji zdrava konkurencija siguran sam da

bi građani osjetili boljitak, no nekada mi se čini da se natječu u tome ko može biti gori.

Neka se narod i mediji zabavljaju sa raspravom ko je "bolji", a to što ni jedni ni drugi, ni cijela BiH, baš ne idu naprijed kao da nema veze. O tome niko ne razmišlja.

Mene interesuje BiH kao zemlja koja funkcioniše kao jedinstven ekonomski prostor. Ako stvari gledamo na taj način, bit će bolje i entitetima i ostalim razinama vlasti u BiH. To je evropski način rješavanja problema. Ovako, obrnutim putem, natjecanjem entiteta, a gubljenjem iz vida države, ne možete daleko stići.

Sarajevo-x.com: Interesuje me zbog čega vi ne reagirate kada su u pitanju antidejtonske izjave? Na primjer, pošto je Dodik medijska zvijezda, posebno u RS, objavljuje po desetak saopćenja dnevno, osvrnimo se na njegovu izjavu da Sarajevo nije glavni grad, već samo sjedište tzv. zajedničkih institucija. Od vas, čini mi se, ni riječi o tome iako je Dejton jasan po tom pitanju.

Miroslav Lajčák: Mislim da sam na to pitanje već ranije odgovorio, ali, evo, ukratko ću ponoviti da ja i cijela međunarodna zajednica pomno pratimo i oštro ćemo reagirati na bilo koju pojavu i akciju, a da je ona išta više od dnevnopolitičke retorike. Samo da budemo iskreni, takve izjave dolaze iz oba dijela BiH. Nema te odluke visokog predstavnika koja može promijeniti navike političara i mišljenja ljudi. Ne želim biti dio kolektivne paranoje i dnevnopolitičkih ratova koji se vode preko medija. Ako neko misli da ću se nasekirati zbog neutemeljenih kvazikritika jer neću uskočiti u taj i takav vagon voza bez dnevnog reda, zvanog dnevna politika, onda se grdno vara. Meni bi bilo puno komfornije i lakše uhvatiti se u to kolo, ali ja nemam taj luksuz, jer bi to onda bilo vrlo neodgovorno prema državi BiH, a to ne želim.

Sarajevo-x.com: Nedavno ste učestvovali u interesantnom projektu – seriji tribina sa građanima, a vezano za evropsku perspektivu BiH. Možete li nam ukratko prenijeti Vaše glavne utiske sa tih skupova?

Miroslav Lajčák: Kampanja koju možete pratiti i u njoj sudjelovati na "www.reci.ba" još traje. Utisci su, najkraće rečeno, očekivani i u kontradikciji sa demonstriranom politikom u BiH. Ljude interesira, kad će moći putovati bez viza, kad će početi bolje živjeti, kakva je budućnost njihove djece. Dakle, sve je vezano uz vrlo konkretna pitanja, tj. stvari od kojih se živi. Vrlo malo ima loše atmosfere i nerealne politike u kontaktu sa građanima. Nekad poželim da su sa mnom na tim tribinama i politički čelnici da čuju koji su problemi građana ili da barem pogledaju snimke tih tribina i da vide raskorak između onoga što politika nameće kao "bitna" pitanja i ono što građani ističu kao bitna pitanja.

Sarajevo-x.com: Zadnje pitanje tiče se nas, medija. OSCE i američka vlada su zabrinuti tendencijama kada su u pitanju medijske slobode. Jeste li i vi? Podsjetiću vas, sve češći napadi na novinare, pokušaji uspostavljanja stranačke kontrole nad RAK-om, ugrožavanje nezavisnosti javnog RTV sistema.

Miroslav Lajčák: Prvo da kažem da osuđujem napade na novinare u BiH. Za tako nešto nema nikakvog opravdanja i očekujem od policije i tužilaštva da reaguju brzo i odlučno u ovakvim slučajevima. Sa druge strane, da ne bi stvarali argumente za one koji bi ih napadali, mediji se moraju držati svojih kodeksa i općeprihvaćenih pravila. Vijeće za provedbu mira je u svojoj posljednjoj deklaraciji naglasilo značaj slobode izražavanja, što podrazumijeva slobodne i neovisne medije, kao i značaj osiguranja najvišeg nivoa priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.